

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. Аник Бохос Минасян-Добрева

за дисертационния труд на Милена Димитрова Владимирова

на тема

”Глаголното словообразуване в съвременния персийски книжовен език”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Глаголът и в частност глаголното словообразуване в персийския език не е напълно изучена категория. Една от причините е обстоятелството, че в персийския език и глаголът е подвластен на силно развитата му флективна система. Този процес е дотолкова всеобхващащ, че в съвременния език липсват прости глаголи дори за изразяване на най-елементарни, често случващи се действия. Именно тази необичайна ситуация прави темата за глаголното словообразуване в съвременния персийски език особено актуална. А предвид обстоятелството, че в синтактичен план глаголът сказуемо е главна част на изречението, която приписва предикативен признак на подлога, всеки проблем свързан с глагола има своето важно място в граматичните изследвания.

В съдържателен аспект работата е структурирана съобразно приоритетите на темата – въведени са проблемите, свързани с глаголното словообразуване в съвременния персийски книжовен език, очертани са основните направления, по които ще се осъществява изследването на проблема, като се обхващат морфологичните и лексико-синтактичните методи, въз основа на които се формират глаголните единици в този език. Набелязани са също така и някои развойни тенденции в глаголното словообразуване в персийския език, като се разграничават архаичните методи, от продуктивните такива. Целите и

задачите са поставени и определени много точно в аспекта на глаголното словообразуване в съвременния персийски език. Те са свързани както с продуктивността на отделните деривационни модели, така и с определяне на инвариантните параметри на основните начини на глаголното словообразуване. Задълбочено е изследван моделът на образуването на съставните глаголи. От гледна точка на прагматиката интерес представлява ситуирането на глаголните единици в контекста на определен начин на словообразуване.

Според авторката предлагането на цялостна разработка по този проблем като цяло ще допринесе за разбирането същността на персийския глагол, а в частност пък за правилната му синтактична употреба. В процеса на изследване на проблема, на анализ са подложени морфологичните и лексико-синтактичните способности, по които се реализира глаголното словообразуване.

Авторката е заела позиция и по отношение на терминологичния проблем, засягащ въпроса за названието на глаголните словни единици, състоящи се от два компонента – да бъдат сложни или съставни глаголи, или глаголи композити. Предвид способа на словообразуване за глаголите, образувани по лексико-синтактичния модел е наложен терминът „съставни глаголи”, вместо „сложни глаголи” и така са отличени от останалите типове двукомпонентни глаголни единици, явяващи се морфологични деривати. В този смисъл авторката разбира глаголната производност в широк смисъл, а не само като словообразуване и формообразуване чрез словообразователни наставки.

В рамките на разработката се акцентира и върху обстоятелството, че лексико-синтактичният способ на словообразуване обхваща не само процеса на глаголното словообразуване, но и включва функциите на някои синтактични конструкции като тези на перифрастичния страдателен залог, например.

Друг важен момент, на който е обърнато особено внимание в разработката и който допринася за обогатяване на знанията на изучаващите персийския език, е фактът, че образуванията на основата на лексико-синтактичния модел съставни глаголи имат спецификата и на именно-глаголни съчетания, като именната част на някои от тях са отглаголни съществителни с арабски произход. Познаването на тази специфика на съставните елементи на съставните глаголи позволява изучаващият персийския език да придобие езиковата култура да тълкува лексико-граматичната структура и значение на тези съчетания и да ги използва прогнозируемо и правилно. Според авторката, предвид обстоятелството, че прогнозирането, извеждането на значението както при съставните, така и при друг тип двусъставни глаголи може да не бъде сбор от значенията на отделните компоненти, тази езикова култура е особено необходима.

В рамките на изследването е отделено място и на кратка историческа периодизация на персийския език, с което се цели да се добие представа за лексикалното и граматическо наследство на разглеждания етап от предходните му развойни етапи. Освен това, много сполучливо са изложени някои общи положения в универсалната словообразователна теория и тяхното съотнасяне към персийската словообразователна теория. Тук авторката е изказала становище относно един особен метод на словообразуване, имащ отношение към персийския език – полуафиксацията. От изложението става известно, че за разлика от останалите езиковеди които възприемат полуафиксацията като част от композицията, единствено руската иранистична школа я приема като словообразователен метод. Що се отнася до глаголното словообразуване е предложена дихотомията – морфологично и неморфологично словообразуване. Именно на базата на неморфологичния способ се образува и именно-глаголното словосъчетание, т.е. съставният

глагол в персийския език. Авторката възприема подхода на анализ на Вахеди-Лангрудни, който приема съставния глагол като трансформационна структура, като глаголно образувание със сложна и не напълно изучена природа.

В изследването е приложен подходът на корпусно изследване на типовете глаголни единици на базата на такива методи като сравнителен, структурно-типологичен, семасиологичен и трансформационен. Този подход спомага в дисертационния труд да бъдат изведени редица много важни най-общии лексико-граматични и семантични характеристики. Като например това, че наред с наличието на категориите лице, време, наклонение и залог, в персийския език липсва категория вид на глагола. Коректно са посочени проблемите, които произтичат от горното обстоятелство, като напр. аспектиална многозначност и затруднения при предаване на български език на видовата насоченост на персийския глагол. Става ясно, че на това обстоятелство се дължи факта, че за характеристика на действието се разчита на времеви форми и лексикални средства.

В контекста на темата на дисертационния труд, много обстоятелствено са разгледани и съставните елементи на глаголните форми, а с оглед наличието на глаголна част в структурата на съставните глаголи подробно е разгледан и въпросът за служебната функция на глаголите.

Все в аспекта на глаголното словообразуване в труда са обособени, макар и числено малобройни, префиксалните, отименните и каузативните глаголи, като всеки един от видовете е анализиран в структурно деривационно и семантико-стилистично отношение. Естествено, основно място е отделено на съставните глаголи, резултат от неморфологичен начин на образувание, определени като най-многоброен тип глаголни единици в съвременния персийски език. Авторката ги е нарекла „глаголи, образувани на базата на лексико-синтактично срастване”.

В дисертационния труд съставните глаголи са характеризирани като притежаващи широка семантико-аспектуална валентност и можещи да изразяват всички типове събития. Проследен е произходът на съставните глаголи, като е направена една научно издържана но и „поетична“ ретроспекция в исторически аспект. Като потвърждение за мястото и значението на съставните глаголи в персийския език, Глава IV, посветена на проблема, започва с цитат на Барджасте, който подобно на възклицание изразява почуда от липсата на прости глаголи в персийския език. Прави впечатление едно внушително и задълбочено от научна гледна точка изследване на персийския съставен глагол. Належащата нужда и съответната мотивация за изучаването на проблема може да бъде и липсата на точна формулировка и не изясненото докрай позициониране на съставния глагол по отношение на морфологията и синтаксиса. В работата е постигната типологизация на този вид глаголно образуване въз основа и на именната и на глаголната му част. Изключително важно е обстоятелството, че на базата на познаването на лексико-граматичното значение на именната част и на познаването характеристиките на спомагателния глагол в състава им, е възможно да бъде изведено лексико-граматичното значение на съставния глагол.

В порядъка на глаголното словообразуване е отделено място на спомагателния глагол. В изследването той е характеризирани като с най-голяма продуктивност в процеса на формиране на съставните глаголи. От дидактическа гледна точка особено ценно е типологизирането на съставните глаголи на основата на лексико-семантичния тип спомагателен глагол и семата на именната част.

Предложеният дисертационен труд, посветен на глаголното словообразуване в съвременния персийски книжовен език с цялостното си изложение има приносен характер.

Прави особено добро впечатление това, че авторката е представила в явен вид приносните моменти на разработката си. Приемаме констатацията, че предоставеното изследване върху глаголното словообразуване в съвременния персийски език може да послужи като базов източник на бъдещи изследвания в тази сфера. Цялостното обхващане на въпросите, свързани с глаголното словообразуване в съвременния персийски език, очевидно допринася за приноси на разработката в областта на лингводидактиката. В този смисъл, например, предвид проблемите при разбирането и използването на съставните глаголи със спомагателен глагол в състава си, трудът може да послужи като помагало в процеса на преподаване.

Предвид обстойния и компетентен обзор на категорията глагол и методите на словообразуване, предложените класификации и типологизации, може да се заключи, че дисертационният труд на Млена Владимирова е едно актуално, съвременно лингводидактическо изследване.

За приносния характер на научното съчинение допринася и цитираната богата библиография. Сред цитираната литература прави впечатление името на Вахеди Лангрудни, който е приел за този тип глагол иновативната X-bar теория на Ноам Чомски. Позоваването и приемането на тази теория придава модерен акцент на дисертационния труд.

И най-накрая, най-общото ни впечатление от дисертационната тема на Милена Владимирова е, че тя се е справила напълно успешно със задачата, която си е поставила. Именно поради това си позволявам да препоръчам на Уважаемото Жури да ѝ присъди научно-образователната степен „доктор”.